

Strategisk plan: Veteraner i Elverum 2019 - 2023

I tjeneste for Norge – med bosted i Elverum

Godkjent i kommunestyret 2. oktober 2019

Forord

Denne planen er den første strategiske planen Elverum kommune har utformet overfor målgruppen «Veteraner i Elverum». Med veteraner forstås i denne sammenheng statsborgere som har deltatt i internasjonale operasjoner i regi av Norges som nasjon. Veteraner er en gruppe borgere som på vegne av nasjonen har deltatt i utenlandsoppdrag, noe som medvirker til at disse har særskilt kompetanse, har unike erfaringer og for noen særskilte utfordringer i ettertid. De fleste veteraner har sine erfaringer som følge av oppdrag i regi av Forsvaret. En god del kommuner i Norge har utviklet eget planverk mot denne målgruppen av borgere i lokalsamfunnet, i den hensikt å gi anerkjennelse, og ha god ivaretagelse og oppfølging overfor veteraner og pårørende før, under og etter avsluttet oppdrag. Elverum og Elverumregionen har en relativt stor andel av befolkningen tilknyttet Forsvaret, all den tid kommunen og regionen er et betydelig senter for Hærens virksomhet i Sør-Norge. Med dette som bakgrunn er det utviklet en egen plan: «Veteraner i Elverum 2019 – 2023 – I tjeneste for Norge med bosted Elverum». Planen vil være grunnlag for tiltak og oppmerksomhet fra lokalsamfunnet overfor veteranene, og særskilte tjenester fra kommunen – jfr. mål og strategier planen redegjør for.

Planen er satt sammen av Samfunnsutviklingsstaben i kommunen. Prosessen som har ført fram til planen har foregått med Helse- og omsorgskomiteén som styringsgruppe. I planprosessen er det i særlig grad sett hen til de råd og veiledere som er utformet av Forsvaret, og planverk som er utarbeidet av andre kommuner i Norge.

Høringsutkast på planen har vært sendt til en rekke høringsinstanser med høringsperiode i juni, juli og august 2019. Innspill er vurdert og søkt innarbeidet i planen der det er aktuelt og hensiktsmessig. Komiteén har vært bevisste på at planen skal være strategisk, med mål for hva som forventes oppnådd. Tjenesteproduksjon og særskilte tiltak for å fylle strategiene med innhold slik at målene nås, vil måtte skje i kommunens sektorer og staber og i samarbeid med bl.a. frivillig sektor, Forsvaret, veteranorganisasjoner med flere.

Planen ble sluttbehandlet i helse- og omsorgskomiteén 03.09.2019, framlegges for kommunestyret, og er godkjent i kommunestyrets møte den 02.10.2019

Elverum 03.09.2019

Hans Olav Høivik, komitéleder
Helse- og omsorgskomiteén

Elverum 02.10.2019

Erik Hanstad, ordfører.

Innhold

Forord	1
1.0 Bakgrunn	4
1.1 Innledning.....	4
1.2 Ressurser – Behov – Rettigheter - Ansvar	5
2.0 Mål og strategier	7
2.1 Generelt - Innledning.....	7
2.2 Generelt om mål og strategier på temaområdene	7
2.3 Spesifikke mål og strategier	8
2.3.1 Anerkjennelse.....	8
2.3.2 Ivaretagelse	10
2.3.3 Oppfølging	11
3.0 Gjennomføring og organisering	14
3.1 Generell organisering for å nå målene	14
3.2 Organisering etter spesifikke mål.....	14
4.0 Finansiering.....	15
5.0 Forhold til statlige og/eller regionale planer/føringer.....	16
5.1 Innledning.....	16
5.2 Forsvaret.....	16
5.2.1 Generelt.....	16
5.2.2 Før, under og etter operasjonen	16
5.2.3 Forsvarets veteransenter	16
5.2.4 Forsvarets åpne dør.....	17
5.2.5 Aktuelle kontaktpunkter i Forsvaret for veteraner	17
5.3 Aktuelle instanser for ivaretagelse av veteraner	17
6.0 Kommunikasjon	18

1.0 Bakgrunn

1.1 Innledning

Norge har gjennom mange år hatt personell på utenlandsoppdrag både fra Forsvaret, fra utenriks- og justissektoren, i tillegg til delegater fra frivillige organisasjoner. Politiet bidrar med assistanse til gjenoppbygging og styrking av det nasjonale politiet i land som har vært i konflikt. Den militære innsatsen handler primært om sikkerhet, tilrettelegging for økonomisk utvikling og politisk stabilitet. Utenriktjenesten har både utsendt og lokalansatt personell. De fungerer både som nøytrale observatører, gir bistand til norske borgere i utlandet og håndterer kriseberedskap og politiske hendelser. Frivillige organisasjoner har delegater som yter humanitær hjelp i krise- og konfliktområder i kortere eller lengre tid, ofte i tett samarbeid med lokale søsterforeninger.

Siden 1947 har Norge kontinuerlig hatt militære styrker i utlandet, noe som bidrar til at en rekke statsborgere har vært, og er å forstå som veteraner. Godt over 110 000 norske kvinner og menn har tjenestegjort i over 100 operasjoner på fem kontinenter. Om lag halvparten av disse lever i dag og er omfattet av det arbeid regjeringen vil nå gjennom sin handlingsplan (126 tiltak) og oppfølgingsplan (27 tiltak). I oppfølgingsplanens tiltak 27 heter det: *"Det bør legges til rette for bedre samhandling og utvikling av lokale tiltak for oppfølging og ivaretagelse av personell som har vært i internasjonal tjeneste. Kommuner med et antall innbyggere som har vært i internasjonal tjeneste for Norge, oppfordres til å utarbeide kommunale eller interkommunale handlingsplaner. Handlingsplanene bør ivareta definerte samhandlingsutfordringer og behov som berører personellet og deres familier. Sentrale elementer i planene bør være kompetanseheving, beskrivelse av forpliktende samarbeid mellom relevante aktører, og ivaretagelse av målgrupper som har behov for ulike tilbud"*.

Hvor	Antall oppdrag
Midtøsten	20
Afrika	26
Asia	17
Europa	35
Amerika	3
Sum	101

Tabell: Fordeling av norske utenlandsoppdrag i Forsvarets regi siden 1947.

De fleste operasjonene har vært i Europa, i Afrika og i Midtøsten. Den norske Tysklandsbrigaden er det oppdraget som har hatt flest norske deltakere. Veteranene som fortsatt lever, har i dag nådd en høy alder. De fleste forsvarsveteraner i dag, har erfaringer fra oppdragene i Midtøsten, på Balkan, i Afrika og fra Afghanistan. Tallene i tabellene viser hovedtrekkene, og er ikke fullt ut dekkende, da det er personell som tjenestegjør i de nevnte områder – f.eks. Balkan og Afghanistan. Se forøvrig bl.a.: <https://forsvaret.no/fakta/aktivitet/internasjonale-operasjoner>.

Operasjoner	Periode	Antall
Tysklandsbrigaden	1947-1953	50 000
Gaza	1956-1967	11 000
Kongo	1960-1964	1 200
Libanon	1978-2009	22 500
Balkan	1992-1999	15 000
Afghanistan	2001-2013	9 200

Tabell: Antall personell fra Forsvaret som har vært i tjeneste for Norge i de største operasjonene.

Fra norsk politi har cirka 1 350 personer deltatt i 44 ulike internasjonale operasjoner, fordelt på 35 land, siden 1989. I hovedsak er dette operasjoner der normal samfunnsstruktur har brutt sammen som følge av krig eller konflikt.

I 2018 var det 40 år siden den første kontingenten ble sendt til UNIFIL-operasjonen i Libanon. Oppdraget skulle være et fredsbevarende oppdrag, men mange møtte en virkelighet hvor norske FN soldater opplevde å befinne seg midt i krigssoner, der de ble skutt på, der de risikerte veibomber og der de selv måtte besvare ild. Mange opplevde krigens herjinger overfor sivilsamfunnet på begge sider av konfliktene som særlig belastende.

Også blant personell fra senere internasjonale oppdrag, er det veteraner som er preget av ettervirkninger av sine erfaringer, både i form av fysiske skader og av langvarige psykiske skader. Det er også familier som savner sine kjære, som døde som følge av deltakelsen i internasjonale oppdrag, både direkte i felt og som følge av lidelser i etterkant av tjenesten.

I Elverum er det så langt bosatt nær 600 veteraner (per 2018/2019) fra disse oppdragene etter 1978. Dette innebærer at minst 2 000 familiemedlemmer i Elverum er/eller har vært mer eller mindre berørt av Forsvarets internasjonale oppdrag i denne perioden.

1.2 Ressurser – Behov – Rettigheter - Ansvar

Statsborgere som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner, er først og fremst en viktig ressurs for samfunnet. De har høstet unike erfaringer og tilegnet seg ny og unik kompetanse, bl.a. har de løst nye og utfordrende oppgaver under stressende og ukjente forhold. De fleste kommer styrket hjem, med økt kunnskap om egen mestringsevne og med erfaringer fra teamarbeid, der den enkelte er helt avhengig av at alle bidrar med sin kompetanse og sin innsats til rett tid.

De som har behov for oppfølging etter utenlandstjeneste, har krav på å møte et kompetent tjenesteapparat i kommunen, som fremstår mest mulig koordinert og sømløst. I løpet av det første året etter hjemkomst, har Forsvaret et særlig ansvar for dette. Etter dette året er det veteranens hjemkommune som overtar oppfølgingsansvaret. Kommunens veterankontakt har et særskilt koordineringsansvar i denne prosessen.

Et viktig overordnet prinsipp, er at skadet og traumatisert personell skal følges opp av samfunnets ordinære helse-, omsorgs- og sosialfunksjoner. Det er ikke vurdert som hensiktsmessig å etablere noen særtjenester for forsvarspersonell. De skal raskest mulig inkluderes i det sivile samfunnet og motta nødvendige tjenester etter behov, - på lik linje med alle andre. Traumer og skader som Forsvarets veteraner kan ha vært utsatt for, setter imidlertid høye krav til de ordinære tjenestenes kompetanse, fleksibilitet og evne til å gi god rådgiving og veiledning.

Pårørende til tjenestegjørende i internasjonale oppdrag kan også utsettes for belastninger, både av praktisk art og ved å være eneforsørgende for barn og unge i perioder. Reaksjoner etter medieoppslag fra de oppdragene familiemedlemmene deres er med på, kan være mentalt belastende. Barn og unge har opplevd negative uttalelser og holdninger til de utenlandsoppdragene som deres foreldre deltar i. Dette kan kreve økt oppmerksomhet både fra skole, skolehelsetjenesten og fra ledere i ulike fritidsaktiviteter. Fraværet av en forelder vil i seg selv kunne oppleves som følelsesmessig belastende for barn og unge, særlig hvis dette gjelder situasjoner hvor forelderen oppholder seg i en høyrisikosone i verden. Når barn/unge opplever denne type følelsesmessige belastninger er det viktig at de har trygge voksne rundt seg som kan hjelpe dem med å forstå og regulere sine reaksjoner. Forelderen som blir igjen hjemme har en særskilt viktig rolle, men også andre voksne som er sammen med barnet i hverdagen slik som lærere, barnehageansatte, trenere, besteforeldre og foreldre til barnets nære venner kan være viktige.

De fleste som har tjenestegjort i internasjonale operasjoner greier seg bra etter tjenesten. Noen vil likevel ha behov for oppfølging etterpå. Veteranen er en ressurs for lokalsamfunnet, og det er viktig at kommunen har kompetanse og et samordnet tjenesteapparat for veteranen og veteranens pårørende ved behov. Det er erfart at veteraner i slike tilfeller kan oppleve det kommunale tjenesteapparatet som fragmentert, for lite koordinert og personavhengig, og med manglende kompetanse på tjenester som veteranene har behov for. Dette har medvirket til at Forsvaret oppfordrer kommunene om å utarbeide kommunale veteranplaner for å øke oppmerksomheten omkring veteranenes behov. I «Grunnlag for utvikling av en kommunal veteranplan» - https://forsvaret.no/tjeneste/_ForsvaretDocuments/kommunale-veteranplaner-utskrift.pdf - er det listet opp en rekke anbefalte satsingsområder som bør inngå i en kommunal veteranplan:

1. Kompetanseheving i det kommunale tjenesteapparatet
2. Familie
3. Anerkjennelse
4. Seremonier og markeringer
5. Støtte til aktiviteter for veteraner
6. Løfte fram veteranenes kompetanse
7. Ivaretagelse
8. Oppfølging

Denne veteranplanen for Elverum kommune er utformet på bakgrunn av de anbefalinger som gis i den dokumentasjon som er utarbeidet fra Forsvaret, Regjeringens oppfølgingsplan (2014): «I tjeneste for Norge» og kompetanse som er ervervet hos NAV, i veteranforeninger, i pilotprosjekt Østerdalen m.m.

Elverum kommune har ansvar for lovpålagte tjenester for alle sine innbyggere, og at alle med behov bl.a. skal få tilrettelagte helse-, omsorgs- og sosialtjenester, herunder også mennesker med veteranstatus. Denne planen redegjør særskilt for mål og strategier for Elverum kommune på utvalgte områder som berører veteraner og deres nærmeste. Planen inngår som en del av kommunens øvrige planverk (strategiske planer på en rekke fagområder – se kommunens planstrategi her: <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/cdn.elverum.kommune.no/files/Kommunal-planstrategi-i-Elverum-2016-2019-oppdatert-etter-kommunestyrevedtak-260918-003.pdf>).

2.0 Mål og strategier

2.1 Generelt - Innledning

Målgruppe for tiltak/tjenester som følger av mål og strategier i denne planen er særskilt:

- Personell bosatt i Elverum som skal i/er i/har avsluttet utenlandsoppdrag for den norske stat, og deres familier.

Målene og strategiene for Elverum kommunes arbeid overfor veteranene er satt opp på 3 temaområder i tråd med anbefaling i dokumentasjon fra Forsvaret og andre relevante organer. Temaområdene er:

- Anerkjennelse
- Ivaretagelse
- Oppfølging

2.2 Generelt om mål og strategier på temaområdene

Målene på temaområdene er formulert som «framtidige ønskede tilstander», dvs. en målformulering som beskriver ønsket tilstand på temaområdet i Elverum per 2023. Dette betyr ikke at satte mål ikke kan nås før 2023, på noen punkter er en allerede på den «ønskede tilstand», på andre punkter trenger en sannsynligvis tidsperspektivet for planen for å nå målet (se mål og strategier på temaområdene under).

En strategi er et sett av tiltak med hensikt å nå et spesifikt mål. Strategien blir med det en beskrivelse av «veivalget» mot målet. Strategiene i denne planen er Elverum kommunes veivalg og viser hva som vurderes som riktig å prioritere for at kommunen skal nå målene overfor veteranene på de aktuelle temaområdene.

I tråd med øvrig planutforming i Elverum er det satt opp relevante indikatorer som er beskrivende og målbare for «den ønskede tilstanden», og disse vil brukes i evalueringen av arbeidet og i oppfølgingen av planen.

Under følger beskrivelse av mål og strategier på temaområdene med en tilhørende kommentar som forklarer litt om bakgrunnen, noen viktig faglig forhold eller annet av betydning. Rekkefølgen på målene og strategiene gjenspeiler ikke noen form for intern prioritering temaområdene imellom.

2.3 Spesifikke mål og strategier

2.3.1 Anerkjennelse

Mål 1 – i 2023			5 strategier
Veteraner fra krigshandlinger og veteraner fra internasjonale operasjoner i Norges tjeneste bosatt i Elverum opplever anerkjennelse for sin innsats.			<ol style="list-style-type: none"> 1. Elverum kommune i samarbeid med Hedmark og Oppland Gardistforening gjennomfører årlig markering ved krigsminnesmerket på Midtskogen. 2. Elverum kommune med ordfører som vertskap gjennomfører årlig arrangement for veteranene i kommunen den 8. mai – på Norges frigjørings- og veterandag. Alle veteraner i kommunen inviteres. 3. Elverum kommune gjennomfører markering av FN-dagen 24. oktober. Dette skjer særlig ved å gjennomføre undervisningsopplegg i grunnskolen hvor bidrag fra veteraner innarbeides. 4. Det søkes opprettet et permanent og hensiktsmessig samarbeid mellom Elverum kommune og lokal veteranorganisasjoner. 5. Elverum kommune skal se til at krigsminnesmerker i kommunen blir vedlikeholdt og ivaretatt.
Indikatorer	Status 2019	Mål 2023	
Markering av 9./10. april ved krigsminnesmerket på Midtskogen.	Ja	Ja	
Markering av 8. mai – frigjørings- og veterandagen	Ja	Ja	
Markering av FN-dagen 24. oktober i skolene	Delvis	Ja	
Et velfungerende samarbeid mellom kommunen og lokal veteranorganisasjon.	Nei	Ja	
Krigsminnesmerkene i kommunene blir ivaretatt	Ja	Ja	

Kommentar:

Elverum kommune ønsker å vise anerkjennelse for den innsatsen veteranene har gjort gjennom sin deltakelse i internasjonale operasjoner. Den enkelte veteran fortjener anerkjennelse og respekt for viljen til å risikere liv og helse for landet, og det gjelder å ha og å utvikle en meningsfylt, verdig og riktig måte å gjøre dette på.

Seremonier og offentlige markeringer er et anerkjent, viktig og synlig uttrykk for samfunnets anerkjennelse av den enkelte veteran og dennes innsats. Dette bidrar til refleksjon og historieforståelse og er en del av samfunnsbyggingen. Årlige markeringer i kommunen synliggjør veteranenes innsats, og at de er en del av lokalsamfunnet med sin særskilte bakgrunn, kompetanse og mulige utfordringer.

Norges frigjørings- og veterandag er 8. mai. Dette er den viktigste dagen for å markere anerkjennelse for veteraner helt fra andre verdenskrig og fram til dagens veteraner.

FN-dagen er 24. oktober. FN-dagen skal rette oppmerksomhet mot FNs mål og prestasjoner. Dagen har blitt feiret siden 1948, og markerer at FN-pakten (Charter of the United Nations) trådte i kraft 24. oktober 1945. Et viktig perspektiv for FN er de fredsskapende og fredsbevarende operasjoner rundt omkring i verden, og hvor Norge som nasjon har deltatt aktivt gjennom hele FNs levetid. FN-dagen markeres tradisjonelt i skolene med tilhørende undervisningsopplegg.

Se mer om FN-sambandet, FN-dagen m.m. her: <https://www.fn.no/Om-FN/FN-dager/Kalender/FN-dagen>.

Bilde: Olaf Dufseth får tildelt Forsvarets medalje for internasjonale operasjoner og Tysklandsbrigadens minnemedalje for sin innsats – Veterandagen, Elverum, 8. mai 2018.

Markering av 9./10. april. Elverum har en spesiell plass i krigshistorien etter andre verdenskrig, i den forstand at Kongehuset, Regjering og Storting på flukt i april dagene 1940 som følge av det tyske overfall på Norge 9. april, klarte å unnsnippe, sælig som følge av kampene på Midtskogen. En av de viktigste beslutninger i Norgeshistorien ble til – Elverumsfullmakten, Kongen framførte sitt NEI overfor det tyske ultimatum, og Elverum ble bombet. Den årlige markering ved minnesmerket på Midtskogen i regi av Hedmark og Oppland Gardistforening, med bistand fra Elverum kommune, er å anse som en anerkjennelse av veteraners innsats av helt avgjørende betydning for Norge som nasjon.

2.3.2 Ivaretagelse

Mål 2 – i 2023			4 strategier
Veteraner fra internasjonale operasjoner og pårørende bosatt i Elverum opplever å bli ivaretatt gjennom god informasjon, relevant hjelp og tilgang til relevante helse-, omsorgs- og sosialtjenester.			<ol style="list-style-type: none"> 1. Elverum kommune oppretter egen veterankontakt som organiseres i tilknytning til rådmannskontoret. 2. Elverum kommune utvikler egen nettside for veteraner og tjenestetilbydere til veteraner i tilknytning til kommunens hjemmeside. 3. Elverum kommune ser årlig til at fastleger i kommunen og de ansvarlige tjenesteutøvere i helse-, omsorgs- og sosialtjenestene er kjent med og har kompetanse på veteraners og deres familiers særlige behov. Dette skjer gjennom skriftlig informasjon, relevante kurs og et årlig internt seminar. 4. Utvalgte ansatte i hver barnehage, skole og i PP-tjenesten i Elverum kommune skal oppdateres årlig på barns og familiers reaksjoner på foreldres tjenestegjøring i internasjonale operasjoner.
Indikatorer	Status 2019	Mål 2023	
Veterankontakt opprettet	Nei	Ja	
Relevant nettside for veteraner og tjenestetilbydere til veteraner i Elverum kommune	Delvis – under oppbygging	Ja	
Systematisk skriftlig informasjon, kurs og et internt seminar.	Nei	Ja	
Årlig oppdatering av utvalgte ansatte i barnehager, skoler og PPT.	Nei	Ja	

Kommentar:

Elverum kommune, som alle kommuner i Norge, er i henhold til lov og forskrift ansvarlig for at personer som er bosatt i kommunen får nødvendige helse og omsorgstjenester. Med tanke på ivaretagelse generelt, og helse-, omsorgs- og sosialtjenester spesielt, som veteraner bosatt i Elverum måtte ha behov for, så er det viktig og nødvendig at primærhelsetjenesten v/fastlegene og ledere og medarbeidere innenfor kommunens tjenesteproduksjon har oppdatert og riktig kompetanse. Dette gjelder særskilt på årsaken til fysiske og psykiske helseplager som kan være belastninger relatert til deltakelse i internasjonale operasjoner for Norge, også når dette ligger langt tilbake i tid.

Helse-, omsorgs- og sosialtjenestene i Elverum kommune utvikles og drives i henhold til gjeldende lover og forskrifter, og har mål og strategier redegjort for i eget planverk for kommunen internt og i planverk for NAV. Særlig relevant i denne sammenheng er kommunens strategiske plan for pleie og omsorg: <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/cdn.elverum.kommune.no/files/Planer-og-strategier/Strategisk-plan-helse-og-omsorg.pdf>.

Bilde: Et element i ivaretagelse av veteraner og pårørende – Veterandagen, Elverum, 8. mai 2018.

Bilde: Krigsminnesmerket ved Midtskogen, Elverum.

2.3.3 Oppfølging

Mål 3 – i 2023			5 strategier
Veteraner fra internasjonale operasjoner og pårørende bosatt i Elverum med definerte behov for bistand, opplever kvalifisert oppfølging i de kommunale helse-, omsorgs- og sosialtjenestene.			<ol style="list-style-type: none"> NAV Elverum bidrar gjennom ordinære tjenester til kommunens innbyggere. I tillegg har NAV Elverum et landsdekkende kompetansemiljø for veteransaker i NAV. Familievernkontoret avdeling Hamar bidrar med sine tilbud overfor veteraner og veteraners familier. Kommunehelsetjenesten i Elverum har oppmerksomhet overfor familier der et familiemedlem er, eller har vært, i internasjonale operasjoner. Distriktspsykiatrisk senter (DPS) og barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) bidrar ved behov overfor veteraner og pårørende basert på oppdatert kompetanse om veteraner, deres erfaringer og utfordringer, samt mulige følger av tjeneste i internasjonale operasjoner. Det gjennomføres årlig samlet seminar med kompetanseformidling/ kompetansebygging på veteraners mulige behov og utfordringer overfor fastleger, kommunehelsetjeneste og medarbeidere i sosialtjenestene.
Indikatorer	Status 2019	Mål 2023	
Særskilt tilbud for veteraner hos NAV.	Ja	Ja	
Familievernkontoret bidrar med tilbud.	Ja	Ja	
Særskilt veteranberedskap i kommunehelsetjenesten.	Nei	Ja	
Særskilt beredskap hos DPS og BUP.	–	Ja	
Årlig kompetanseformidling/kompetansebygging for helsepersonell og medarbeidere i sosialtjenestene.	Nei	Ja	

Kommentar:

Oppfølging vil alltid skje med bakgrunn i et definert behov. I denne sammenheng vil det kunne gjelde både veteranen som har deltatt i internasjonale operasjoner og dennes familie og pårørende.

I de tilfeller der veteraner har fått problemer som følge av sin tjeneste i internasjonale operasjoner vil dette også kunne få følger for deres familie og pårørende. Problematikken kan være kompleks og involvere flere kommunale tjenester. Samhandling og forståelse for de ulike tjenesters betydning i håndtering av komplekse problemstillinger vil være viktig for en helhetlig oppfølging.

Forsvaret har tilrettelagt for at den enkelte veteran kan få overført sin helsejournal fra sin tjeneste i Forsvaret til fastlege eller andre helseinstitusjoner, hvis vedkommende ønsker dette. Forsvaret har dessuten et begrenset helsetilbud til veteraner i Forsvarets sanitet ved Institutt for militærpsykiatri og stressmestring (IMPS) og ved Nasjonal militærmedisinsk poliklinikk (NMP). Dette er et supplement til sivil helsevesen og et lavterskeltilbud for veteraner fra internasjonale operasjoner.

Bilde: Veteran gjør honnør.

Bilde: Elverums ordfører hedrer veteranene – Elverum 8. mai 2018.

3.0 Gjennomføring og organisering

3.1 Generell organisering for å nå målene

Det legges opp til at en veterankontakt i Elverum kommune har koordinerende ansvar, både innad i kommunen for å se til at de ansvar som blir fordelt blir fulgt opp, og utad overfor veteranene og deres familier som kontaktledd for kommunen overfor omverden.

De beskrevne målene med tilhørende strategier er fordelt på sektorer og staber i kommunen ut fra hvor de faglig sett hører hjemme. I tabellen under er dette beskrevet, og det er vist hvilke aktuelle eksterne samarbeidspartnere som sammen med kommunen kan bidra til at strategiene fylles med innhold og målene nås.

Det er i hovedsak den kommunale tjenesteproduksjonen som vil være de konkrete tiltakene som gjennomføres for å realisere strategiene slik at målene kan nås. Prioriteringene i den årlige tjenesteproduksjonen skjer i kommunens årlig rullerende Handlings- og økonomiplan (4-års perspektiv) med tilhørende virksomhetsplan og årsbudsjett (1-års perspektiv). Kommunens strategiske planer er grunnlag for de årlige prioriteringene som er mulig innenfor de økonomiske rammene som er til rådighet.

3.2 Organisering etter spesifikke mål

Den sektor/stab i Elverum kommune som er satt som ansvarlig har hovedansvaret for å sette i gang og følge opp strategiene med tilhørende tiltak/tjenesteproduksjon, evaluere målene og strategiene og rapportere resultatene. Kommunens veterankontakt har en særskilt koordinerende rolle, og er tilknyttet Samfunnsutviklingsstaben/Rådmannskontoret.

Mål	Ansvarlig	Samarbeid innad i kommunen	Eksterne samarbeidspartnere
Mål 1: Veteraner fra krigshandlinger og veteraner fra internasjonale operasjoner i Norges tjeneste bosatt i Elverum opplever anerkjennelse for sin innsats.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Politisk ledelse ▪ Rådmannskontoret og Samfunnsutviklingsstaben ▪ Sektor for kultur ▪ Sektor for utdanning 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Service og IKT-staben ▪ Sektor for teknikk og miljø 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hedmark og Oppland Gardistforening ▪ Forsvaret ▪ Veteranforening ▪ Frivillige organisasjoner
Mål 2: Veteraner fra krigshandlinger og veteraner fra internasjonale operasjoner og pårørende bosatt i Elverum opplever å bli ivaretatt gjennom god informasjon, relevant hjelp og relevante helse-, omsorgs- og sosialtjenester.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sektor for familie og helse ▪ Sektor for PRO ▪ NAV 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Service- og IKT-staben 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Veteranforening ▪ Forsvarets hjelpeapparat
Mål 3: Veteraner fra internasjonale operasjoner og pårørende bosatt i Elverum med definerte behov for bistand, opplever kvalifisert oppfølging i de kommunale helse-, omsorgs- og sosialtjenestene.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sektor for familie og helse ▪ Sektor for PRO ▪ NAV 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Service og IKT-staben 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ DPS ▪ BUP ▪ Forsvarets hjelpeapparat ▪ Familievernkontoret

Tabell: Organisering av gjennomføring/medvirkning for å realisere målene slik planen tar til orde for.

4.0 Finansiering

Den strategiske planen: «Veteraner i Elverum 2019 – 2023 – I tjeneste for Norge med bosted Elverum», er en plan som søker å redegjøre for kommunens arbeid overfor veteraner i perioden fram mot 2023 med de ressurser kommunen har tilgjengelig.

Tiltak/tjenesteproduksjon som skal gjennomføres for å fylle strategiene i denne planen med innhold vil i all hovedsak måtte finansieres som del av kommunens ordinære driftsbudsjett.

Tiltakene kan videre styrkes gjennom godt samarbeid mellom de ansvarlige for målene og strategiene i kommunens organisasjon og Forsvarets representasjon i Elverum, veteranforening, eventuelle frivillige organisasjoner med flere.

Bilde: Minnesmerke over falne i krig og konflikt – Christianfjeld festning, Elverum.

5.0 Forhold til statlige og/eller regionale planer/føringer

5.1 Innledning

I Elverum kommunes strategiske planer inngår i alle planer ett kapittel som relaterer planens innhold til planer, føringer og/eller rammer som må tas hensyn til på regionalt nivå (fylke) eller nasjonalt nivå. I denne planen som vedrører arbeidet overfor veteranene er det i all hovedsak Forsvarets tilbud og rammer som er av betydning. Dette er kommentert i kapitlene under. I arbeidet overfor veteranene er det viktig å holde på og utvikle et godt sivil-militært samarbeid, i dette tilfellet mellom Forsvaret og kommunen for å kunne gjennomføre godt anerkjennende arbeid, ivaretagelse og oppfølging overfor veteranene. Elverum kommune er en kommune med betydelig tilstedeværelse fra Forsvaret, og har en rekke fora for samarbeid gående til enhver tid, bl.a. en egen engasjert forsvarskoordinator i samarbeid med Åmot kommune – jfr. Hærens tilstedeværelse i Østerdal Garnison fordelt på Terningmoen og Rena leir.

5.2 Forsvaret

5.2.1 Generelt

Forsvaret har en rekke tilbud til veteraner og deres familier både før, under og etter tjeneste i internasjonale operasjoner. Forsvaret har et oppfølgingsansvar i ett år etter hjemkomst. Noen tilbud og kontaktpunkter kan benyttes hele livet.

5.2.2 Før, under og etter operasjonen

Før utreise arrangerer Forsvaret fellessamling for soldatene og deres familier. Her får familien informasjon om operasjonen og sikkerhetssituasjonen. De får også tips og råd om hvordan best ta vare på barn og forhold. Familien får også møte andre pårørende. Under utenlandstjenesten har Forsvaret en 24-timers kontakttelefon for pårørende. Via denne telefonen kan viktige beskjeder formidles til de som er ute. Forsvaret arrangerer familiesamlinger underveis der det er hensiktsmessig, og videreformidler informasjon fra operasjonsområdet til de pårørende.

På vei hjem fra operasjonen har de tjenestegjørende som regel et opphold på to til tre dager, kalt mellomlanding. Overgangen til livet hjemme er ofte stor. Under mellomlanding gjennomføres det debrief, samtale med psykolog og erfaringsinnhenting. Ved hjemkomst til Norge holdes en medaljeseremoni for å hedre soldatene. De pårørende inviteres til seremonien.

Året etter hjemkomst har Forsvaret et oppfølgingsansvar. Etter tre til seks måneder får alle en henvendelse fra Forsvaret. Her stilles en del spørsmål om hvordan den første tiden etter hjemkomst har vært. Etter ett år arrangerer Forsvaret en samling hvor personellet møtes igjen for å dele erfaringer om hvordan det var å komme hjem. Her deltar psykolog. Forsvarets oppfølgingsplikt avsluttes etter ett år fra hjemkomst. Alle kan likevel når som helst kontakte Forsvaret for spørsmål og informasjon om rettigheter, hjelp og tilbud.

5.2.3 Forsvarets veteransenter

Senteret på Bæreia, utenfor Kongsvinger, er et rekreasjons- og aktivitetstilbud som kan benyttes av veteraner og deres familier. Forsvarets veteransenter kan brukes både før, under og etter tjeneste i internasjonale operasjoner, og tilbyr blant annet:

- Gratis opphold for veteraner og familiemedlemmer til en som tjenestegjør eller har tjenestegjort i internasjonale operasjoner. Senteret kan også benyttes under permisjon fra utenlandstjeneste.
- Gjensynstreff for avdelinger.

Se mer informasjon her: www.forsvaret.no/veteransenteret.

5.2.4 Forsvarets åpne dør

Åpen dør for veteraner og veteranfamilier er et tilbud til alle veteraner og deres familier. Her gis svar på spørsmål om dekorasjoner, dokumentasjon og internasjonale operasjoner, samt råd og veiledning om Forsvarets og samfunnets ulike tilbud til veteraner – uavhengig av når og hvor tjenesten var. Åpen dør består av et tverrfaglig team med både militært og sivilt ansatte. Teamet har lang erfaring med å gi råd og veiledning til veteraner og deres familier. De fleste i dette teamet er også selv veteraner fra internasjonale operasjoner. Kontakt: e-post: veteraner@mil.no, eller tlf 800 85 000 (kl. 0800-1500 på hverdager).

5.2.5 Aktuelle kontaktpunkter i Forsvaret for veteraner

- **Forsvarets grønne linje, et samarbeid mellom Forsvaret og Kirkens SOS.** Telefon: 800 30 445
- **Forsvarets "åpne dør" for veteranhenvendelser.** Telefon: 800 85 000 (hverdager mellom 8 – 15.
- **Kontoret for psykiatri og stressmestring og Nasjonal militærmedisinske poliklinikk.** Tlf. 23 09 79 30.
- **Forsvarets veteransenter.** Bæreiavegen 588, 2208 Kongsvinger. Tlf. 62 82 01 00. Epost: veteransenteret@mil.no. Nettsted: www.forsvaret.no/veteransenteret.
- **Forsvarets nettside om veteraner:** www.forsvaret.no/veteraner.

5.3 Aktuelle instanser for ivaretagelse av veteraner

Utenom Forsvaret finnes det forøvrig en rekke instanser, kompetansesentre og nettverk som vil kunne være aktuelle for ivaretagelse av veteraner. De viktigste av disse er:

- **Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging, RVTS Øst** – www.rvtsost.no.
- **SIOPS - Skadde i internasjonale operasjoner.** Bistår i oppfølging og veiledning i møtet med det offentlige, juridisk hjelp og eksperthjelp innen økonomiske spørsmål. Se: www.siops.no. Tlf. 22 69 56 50.
- **NVIO - Norges Veteranforbund for internasjonale operasjoner.** Se: www.nvio.no.
- **Kameratstøttetelefonen 800 48 500** - En landsdekkende, døgnbemannet hjelpetelefon hvor du får snakke med en som har tjenestegjort utenlands. Du kan være anonym. Se: www.kameratstotte.no.
- **NAV Elverum.** Se: www.nav.no. Tlf. 55 55 33 33. **Kompetansmiljøet for veteransaker i NAV:** NAV-kontoret i Elverum er landsdekkende og har spesialkompetanse på veteransaker. De kan kontaktes direkte for bistand i enkeltsaker. **Kontakt:**
 - Gunn Strand, gunn.strand@nav.no - 907 03 355
 - Guri Hammervold Johansen, guri.hammervold.johansen@nav.no - 997 22 324
 - Mette Seland Pettersen, mette.seland.pettersen@nav.no - 404 92 115.
- **NAV Elverum – ruskonsulent.**
- **Familievernkontoret Innlandet, avdeling Hamar.**
- **Familiekoordinator Østerdal Garnison.**
- **Kommunal veterankontakt – Elverum kommune, Rolf Storsveen:** rolf.storsveen@elverum.kommune.no.
- **Elverum kommunes hjemmesider med egen informasjon for veteraner.** Se: <https://www.elverum.kommune.no/veteraner-i-elverum>.

6.0 Kommunikasjon

Godt veteranarbeid betinger at det er gode kommunikasjonskanaler, velfungerende nettverk for kompetansedeling og lett tilgjengelig praktisk informasjon.

I kapittel 5 over redegjøres det for flere informasjonskanaler og nettverk m.m. som kan være gode ressurser i veteranarbeidet.

Kommunen ønsker videre å bidra til god og målrettet kommunikasjon i lokalsamfunnet overfor –og mellom veteraner, både om planen og dens ambisjoner og innhold, og i de konkrete tiltak og den tjenesteproduksjon som følger av de mål og strategier planen tar til orde for. Særsilt vil kommunen bidra med koordinering i regi av kommunens veterankontakt og ved å holde oppdatert informasjon tilgjengelig på kommunens hjemmesider. Forøvrig vil realiseringen av flere av de strategier planen tar til orde for være gode kommunikasjonstiltak i seg sjøl.

Bilde: Krigsminnesmerket ved Elverum Folkehøgskole, Elverum – Frigjøringen 8. mai 1945.